

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GRAFİK VE FOTOĞRAF

TASARI İLKELERİ

Ankara, 2019

- Bu bireysel öğrenme materyali, mesleki ve teknik eğitim okul / kurumlarında uygulanan çerçeve öğretim programlarında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	i
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
1. FORM ÇAĞRIŞIMLARI VE KOMPOZİSYON	2
1.1. Kompozisyon Önemi	2
1.1.1. Form.....	3
1.2. İki Boyut	3
1.3. Üç Boyut	3
1.4. Zemin-Biçim İlişkisi	3
1.5. Tasarı İlkeleri	4
1.5.1. Tekrar İlkesi.....	4
1.5.2. Uygunluk	6
1.5.3. Zıtlık	7
1.5.4. Koram (Hiyerarşi).....	8
1.5.5. Egemenlik.....	9
1.5.6. Denge.....	10
1.5.7. Birlik.....	11
DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ.....	12
UYGULAMA FAALİYETİ-1	13
UYGULAMA FAALİYETİ-2	16
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	23
2. ÜÇ BOYUTLU FORM.....	23
2.1. Sanat Eğitiminde Üç Boyutlu Çalışmalar Yapmanın Önemi.....	23
UYGULAMA ETKİNLİĞİ	24
UYGULAMA FAALİYETİ	25
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
MODÜL DEĞERLENDİRME	31
CEVAP ANAHTARLARI.....	35
KAYNAKÇA.....	36

AÇIKLAMALAR

ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL	Ortak Alan
MODÜLÜN ADI	Tasarı İlkeleri
MODÜLÜN SÜRESİ	40/30
MODÜLÜN AMACI	Bireye öğrenciye; iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak oluşturduğu geometrik formlarla tasarı ilkelerine uygun iki ve üç boyutlu yüzey düzenlemeleri yapmak ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmaktır.
MODÜLÜN ÖĞRENME KAZANIMLARI	<ol style="list-style-type: none">1. Temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları yüzey üzerine, tasarı ilkelerine uygun, iki boyutlu yüzey düzenlemesi yapabileceksiniz.2. Temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları üç boyutlu olarak zemin üzerine düzenlemesini yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Grafik, atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı, vb. Donanım: Sanat ile ilgili basılı ve görsel kaynaklar, çizim masası, çizim tahtası, resim kâğıdı, kurşun kalem, silgi, cetvel, pergel, karton, yapıştırıcı, makas, maket bıçağı, durafix, atölye önlüğü.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Bireysel öğrenme materyali içinde yer alan ve her öğrenme faaliyetinden sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendirebileceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrencimiz,

Tasarım eğitiminde öğrenci, şekil, biçim, renk, doku gibi biçimsel öğelerin ve ritim, yön, oran, denge gibi görsel kuralların önderliğinde yaptığı birçok arama ve denemelerle nesnelere daha açık olarak görmeye çalışır. Bir şeklin farklı genişlik ve yükseklik farklarını görerek şekiller arasında ilişkiler kurup, yeni formlar üretme çabası içinde denemeler yapar. Biçim, yüzey ve mekân arasında bağlantılar kurarak sonuca varır. Öğrencinin yaptığı bütün bu uygulamalar onun yaratıcı düşünce gücünü ve estetik sezgilerini geliştirmeye yöneliktir.

Hazırlanan bu bireysel öğrenme materyali ile temel geometrik formlardan yeni formlar oluşturma, yeni oluşturulan formları tasarı ilkelerine göre yüzey düzenlemesi ve üç boyutlu formlar oluşturarak kaide üzerine düzenleme uygulamaları ile ilgili konuları ele alacağız.

Bireysel öğrenme materyali sonunda öğrendiğiniz becerileri sanatla ilgili tüm alanlarda kullanabilir ve hatasız bir biçimde tasarı ilke ve öğelerine uygun kompozisyonlar hazırlayabilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

ÖĞRENME KAZANIMI

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları iki boyutlu yüzey üzerine kompozisyon öğeleri ve ilkelerine uygun düzenleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde gözlem yaparak form ya da biçimleri inceleyiniz. Köşeli ve yuvarlak hatlardan oluşmuş doğal ve yapay objelerden örnekler getiriniz ve bunları arkadaşlarınızla tartışınız.

1. FORM ÇAĞRIŞIMLARI VE KOMPOZİSYON

1.1. Kompozisyon Önemi

Kompozisyon, parçaların amaca uygun olarak, çevresi ve kendi içinde uyumlu, dengeli, göze hoş gelecek, estetik bir şekilde planlanması ve uygulanmasıdır.

Kompozisyon bütün plastik sanat dallarında en önemli öğelerden biridir. Göz ister resim, ister heykel, ister mimari yapı olsun bir sanat eserini algılayarak anlamlı bir bütünü kavrar ki, ancak o zaman o sanat eserinden haz alınır. Bütünü meydana getiren parçaların düzenlenmesinde uyum ve denge yoksa o bütünü kavramakta zorluk çekilir. Söz gelişi resimde, açık koyu değerlerin çizgiler ile yüzeylerin dengeli ve uyumlu olarak bir araya getirilmesiyle anlamlı bütüne ulaşılır.

Kompozisyonu oluştururken konuya uygun olarak malzemeyi de dikkate alarak bir düşünceyi, bir hareketi gerçekleştirmek için önce zihinde hazırlanması ve oluşturulması gerekir. Zihinde oluşturulan tasarım kâğıt üzerinde çeşitli eskiz çalışmaları ve araştırmalar ile kişisel yaratıcılık da ilave edilerek tasarıma dönüştürülür. Tasarım kavramının temeli yaratıcılıktır. Var olan kalıpların ve alışkanlıkların dışına çıkmak, bilinmeyenlere doğru adım atmak, alışılmış düşünce çizgisini kırmak, yeni bir düşünce çizgisi ortaya koymak ve değişik çözüm önerileri getirmek yaratıcılığın temelidir.

1.1.1. Form

Dar anlamı ile **form**, bir yüzeyin sınırlanarak ötekisinden ayrılmasıdır. Diğer bir tanımı ise bir bütünün karakteristik tüm özelliklerini taşıyan genel görünüş formudur. Doğada var olan her cismin ve varlığın geometrik bir formu vardır. Geometride, yüzeyler ve cisimler iki zıt uç arasında dizilmiştir. Bu iki zıt uç üçgen ve dairedir. Tüm şekiller bu iki zıt uçlar arasında uyumlu bir silsile takip eder.

1.2. İki Boyut

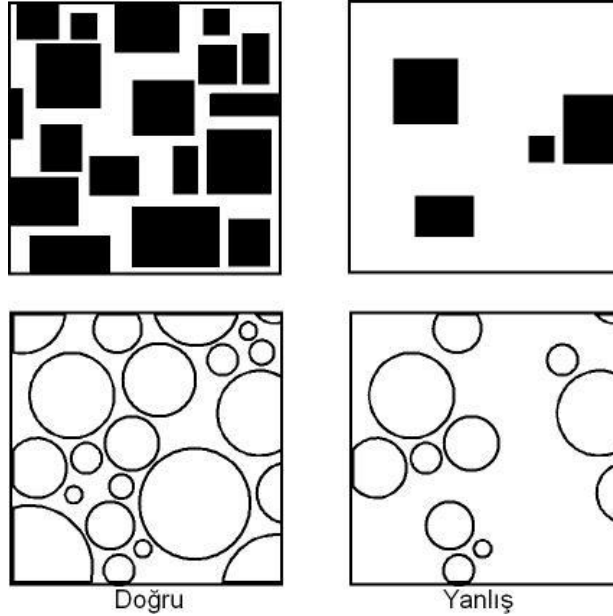
Eni ve boyu olan, üçüncü boyutu olmayan elemanlara denir.

1.3. Üç Boyut

Eni, boyu ve yüksekliği olan elemanlara denir.

1.4. Zemin-Biçim İlişkisi

Kompozisyonda biçimlerin yerleştirilmesi için bir zemin (Yüzey: Üzerinde iki boyutlu çalışmaya olanak veren her tür alandır.) gereklidir. Biçimlerin yüzey üzerine yakın aralıklı ve aralıksız olarak düzenlemelerinde göz, biçimleri gruplayarak algılar. Göz, eksik biçimleri tamamlama eğiliminde olduğundan biçimleri zemin üzerine yerleştirirken dikkat edilmelidir. Koyu etkili zeminlerde açık renkte kullanılan biçimler, boyutları küçük de olsalar daha ön planda görünür.

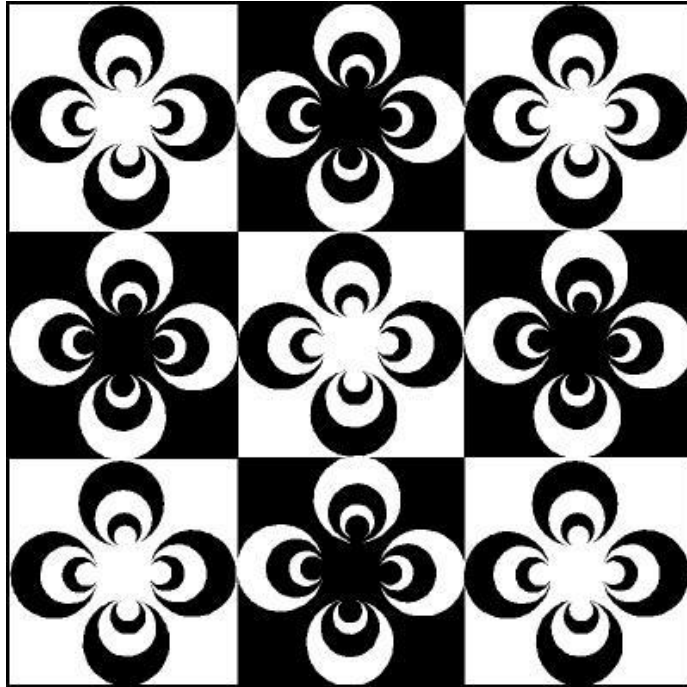
Şekil 1.1: Biçimlerin yüzey içine yerleşimi

1.5. Tasarı İlkeleri

- Tekrar ilkesi
- Uygunluk
- Zıtlık
- Koram
- Egemenlik
- Denge
- Birlik

1.5.1. Tekrar İlkesi

Bir ögenin aynen ya da yakın değer olarak birden fazla kullanılması tekrarı meydana getirir.

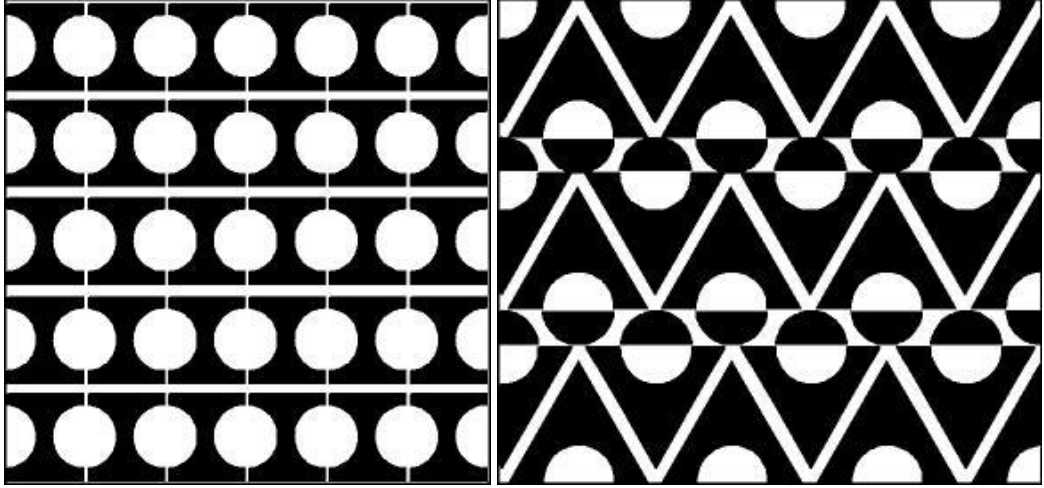
Resim 1.1: Kompozisyon

Tekrar ilkesi üç çeşittir:

- Tam tekrar
- Tekrar
- Aralıklı tekrar

➤ **Tam Tekrar**

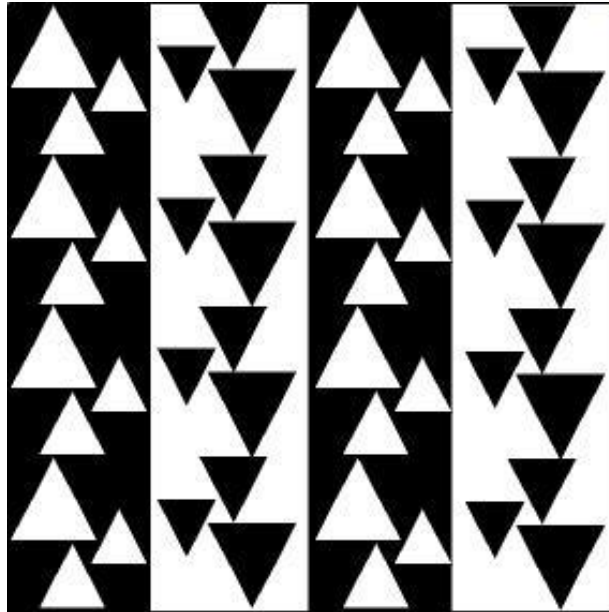
Cisim ya da biçimlerin ölçü, biçim, renk, değer ve dokularının tam anlamıyla aynı olması ve bunların eşit aralıklarla aynı yönde kullanılmasıdır.

Resim 1.2: Tam tekrar

➤ **Tekrar**

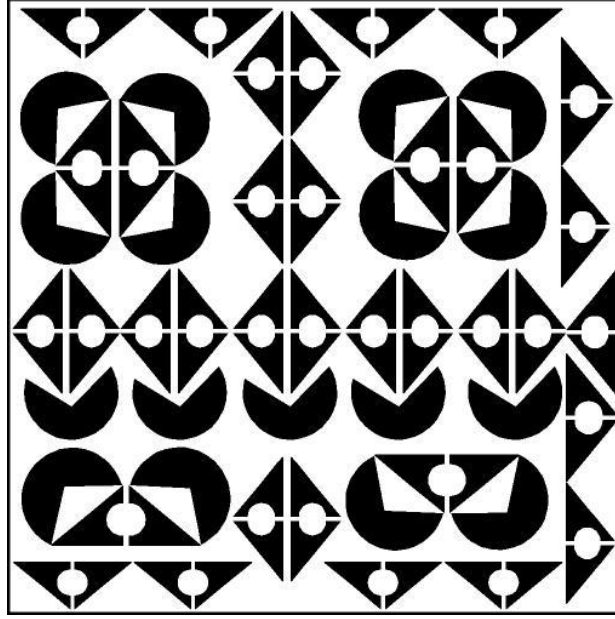
Cisim ya da biçimlerin ölçü, biçim, renk, değer ve dokularının tam anlamı ile aynı olması fakat aralık ya da yönlerinin farklı kullanılmasıdır.

Resim 1.3: Tekrar

➤ **Aralıklı tekrar**

Birden fazla motif, biçim ya da cisim belirli aralıklarla birbiri ardınca kullanıldığında aralıklı tekrar oluşur.

Resim 1.4: Aralıklı tekrar

1.5.2. Uygunluk

İki ya da üç boyutlu cisimler arasında ortak veya yaklaşık benzerliklerin bulunmasına uygunluk denir. Uygunluk biçim, ölçü, renk, değer, doku, vb. yönlerden oluşur. Bunların biri ya da birkaçı bir arada olabilir.

Uygunluk, cisimlerin fiziksel yapılarında olabileceği gibi onların karakterinde, esinlendikleri anlamda ve hizmet beraberliklerinde de olabilir.

Uygunluk dört grupta toplanır:

➤ **Fiziksel uygunluk**

Görünüşteki dış yapıdaki uygunluk: Tasarımı oluşturan öğelerin ölçü, biçim, değer, doku, yön ve aralıkları bakımından birbirlerine benzemesi fiziksel uygunluğu oluşturur.

➤ **Hizmet uygunluğu**

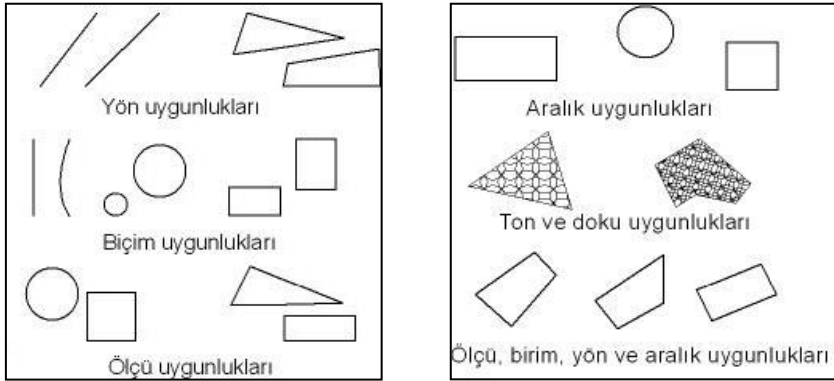
Verdiği hizmete göre uygunluk: Tasarımda aynı amaç için kullanılan formlar kendi içlerinde bağlantılıdır. Biçim yönünden farklı olsalar da aynı hizmet için birleştiklerinden uygundur (Örneğin; sabunluk, diş fırçası kabı vb.).

➤ **Biçim uygunluğu**

Sahip olduğu biçime göre uygunluk: Bazı formlar birbirleri ile ilgileri olmadıkları hâlde biçim yönünden benzerlik gösterebilir.

➤ **Üslup uygunluğu**

Sahip oldukları üsluplara göre uygunluk: Tasarımda öğeler arasındaki yakınlık ve birlik, parça-bütün arasındaki uygunluk üslup uygunluğu ile sağlanır. Örneğin, tasarımda geometrik formların hakimiyeti sağlanmışsa bu forma uymayan formun kullanılması düzenlemeyi bozar.

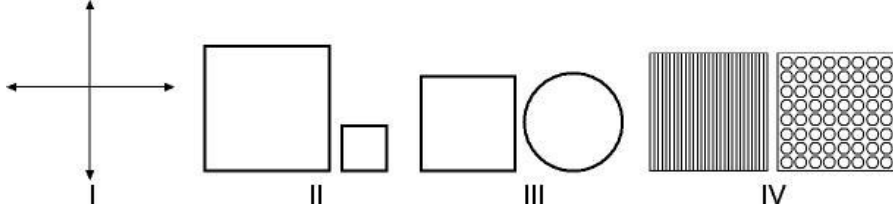

Şekil 1.2: Uygunluk

1.5.3. Zıtlık

Cisimler arasındaki herhangi bir bakımdan ortak ya da yakın nitelikler olmadığı takdirde bunlar arasında ilgi kurmak güçleşir. Her biri diğerine yabancı ve ilgisiz kalır. Böylece cisimler arasında bir birlik kurulmayınca uyumsuzluk ve kargaşa göze çarpar.

Sanat açısından değerli görülen her yapıtta kuşkusuz çok iyi çözümlenmiş kontrast bir denge vardır. Bir şeyin değerlendirilmesinde karşıtlıklar daima ön plandadır. Zıtlıkta denge kurulması birçok şeyi çözümleyecektir. Zıtlık; biçim, renk, doku, değer, ölçü, yön, aralık vb. bakımlardan olabilir.

Şekil 1.3: I:Yönde zıtlık, II: Değerde zıtlık, III: Biçimde zıtlık, IV: Dokuda zıtlık

1.5.4. Koram (Hiyerarşi)

İki zıt ucu uygun kademelerde birbirine bağlayan köprüye **koram** denir. İki uç arasında bir düzen dâhilinde geçiş sağlayan bu düzenleme yardımıyla anlamlı ve güzel bir dizi ortaya çıkar. İki uç arasında ölçü farkı varsa bir uçtan diğer uca doğru biçimler büyükten küçüğe doğru dizilmelidir.

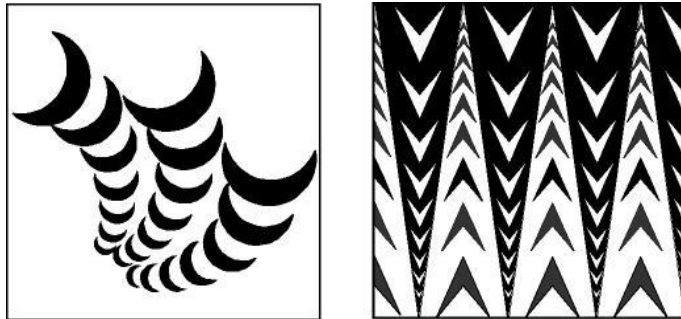
➤ **Koramda hiç değişmeyen koşullar şunlardır:**

- İki uç arasındaki zıtlık
- Uçlar arasında düzenli bir kademelenme (sıralanma)

➤ **Tasarıda iki çeşit koram vardır:**

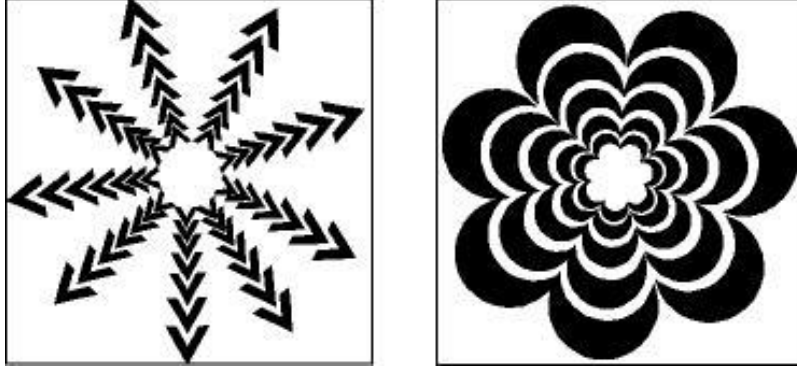
- Eksensel koram
- Merkezsel koram

Eksensel koram: Biçimlerin düz ya da eğri bir eksen üzerinde dizilmesi ile oluşur (örn: cezvelerin büyükten küçüğe dizilmesi).

Resim 1.5: Eksensel koram

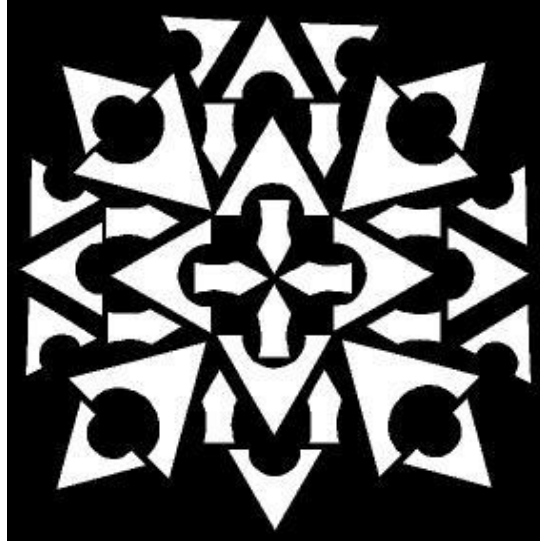
Merkezsiz koram: Birçok şekil koram oluşturacak biçimde birleştiklerinde, ortada bir merkez oluşuyorsa **merkezsiz koram** olur (örn: açılmış bir gül çiçeği).

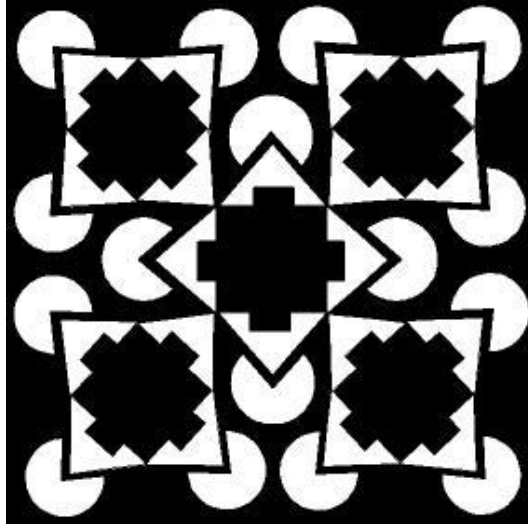
Resim 1.6: Merkezi koram

1.5.5. Egemenlik

Bir kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun diğer öğelere göre üstünlük sağlamasıdır. Egemenliğin en çok anlaşılan ve en çok kullanılan şekli ölçü egemenliğidir. Ayrıca değer, doku, renk vb. öğelerden de egemenlik sağlanabilir. İster ölçü, ister doku, isterse değer ya da renk bakımından olsun her türlü egemenlikte bir zıtlık bulunur. Böylece bir biçim ya da biçimler grubu diğerine hakim olabilir.

Resim 1.7: Egemenlik

Resim 1.8: Egemenlik

Resim 1.9: Egemenlik

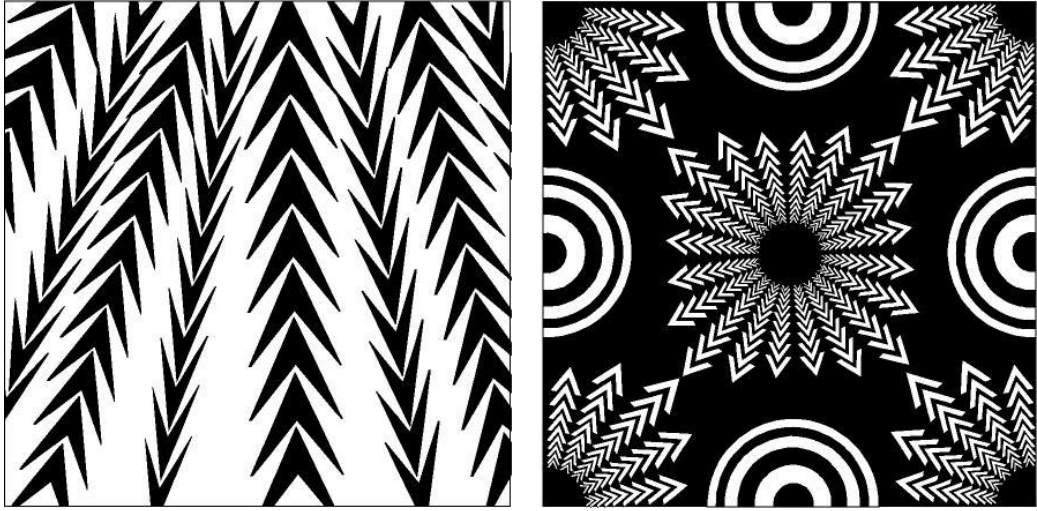
1.5.6. Denge

Denge; formda, renkte, harekette, açık-koyuda kendini gösterir.

Bir düzenlemeye giren cisimlerin renkleri, değerleri, dokuları, yönleri, aralıkları ve ölçüleri birbirleri ile karşılaştırılınca bu özellikler birbirleri ile tartılarak bir denge hissedilmek istenir ve aranır.

Bir çalışma üzerinde dengesizlik hissediliyorsa dengesizliği meydana getiren bölümler, renk, ölçü, değer, aralık, yön vb. bakımlardan incelenerek dengenin kurulması sağlanır. Bir düzenlemede dengesizlik göze batmıyorsa denge sağlanmış demektir. Genellikle denge iki türdür: Simetrik denge, asimetric denge.

- **Simetrik denge:** Düşey veya eğik bir eksen üzerinde öğelerin aynen tekrar etmesinden oluşur. Tasarımda fazla ilgi uyandırmaz.
- **Asimetric denge:** Tasarımda farklı görsel ağırlıktaki öğelerin serbest tarzda yerleştirilmesiyle oluşturulur. Tasarımda ilgi çekiciliği, hareketliliği ve dinamizmi artırır.

Resim 1.10: Asimetric ve simetrik denge ile kompozisyon

1.5.7. Birlik

Çeşitli cisimlerin ya da biçimlerin bir araya gelerek dengeli bir bütün oluşmaları ile birlik doğar. Birbirine zıt olan parçalar ile birlik meydana getirirken bir uyuşma ve düzen içinde olmalıdır. Bir tasarımda kullanılan öğeler çok farklı olsa bile doku bakımından benzerlikleri var ise birlik sağlanmışdır. Birliđin oluşması için önce denge gereklidir. İnsan vücudu birlik için çok güzel bir örnektir. Özellikleri farklı birçok organ bir arada uyum içinde çalışarak insan vücudunu oluşturur.

DEĞERLER ETKİNLİĞİ

TUTUMLU OLMAK

On dokuz yıl evveldi, Stockholm'e gitmişim. Bir otele indim, geceydi. Sabahleyin tıraş olmak için lavaboya gittiğimde aynanın yanında ilginç bir yazı gördüm: Lütfen tıraştan sonra jiletinizi çöpe atmayın. Yanda bir kutu var, oraya bırakın. Bir tek jiletle dahi olsa İsveç çelik sanayiine yardımcı olun.

Doğrusu hayretler içinde kaldım. Çocukluğumdan beri çelik eşya denilince akla İsveç çeliği gelirdi. Birçok eşya üzerinde "İsveç çeliğinden yapılmıştır." diye yazardı. İşte o ülke, kullanılmış bir tek ufacık jiletin bile çöpe gitmesini istemiyor, ona sahip çıkıyor, gelen turistlere rica yollu uyarıda bulunuyordu.

İsviçre'de zaman zaman radyolar, televizyonlar bir haberi duyurur: "Şu tarihte, şu saatte görevliler gelecek. Siz lütfen hazırlığınızı yapın. Okumadığınız, ilgilenmediğiniz, kullanmadığınız ne kadar kitap, dergi, gazete, kâğıt, ambalaj, kutu varsa bir ilaç prospektüsü dahi olsa kapının önüne koyun. İsviçre'nin kalkınmasına yardımcı olun. Ağaç ziyanına engel olun."

Siz de tutumlu olmakla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

UYGULAMA FAALİYETİ-1

Yeni Formlar Üretme

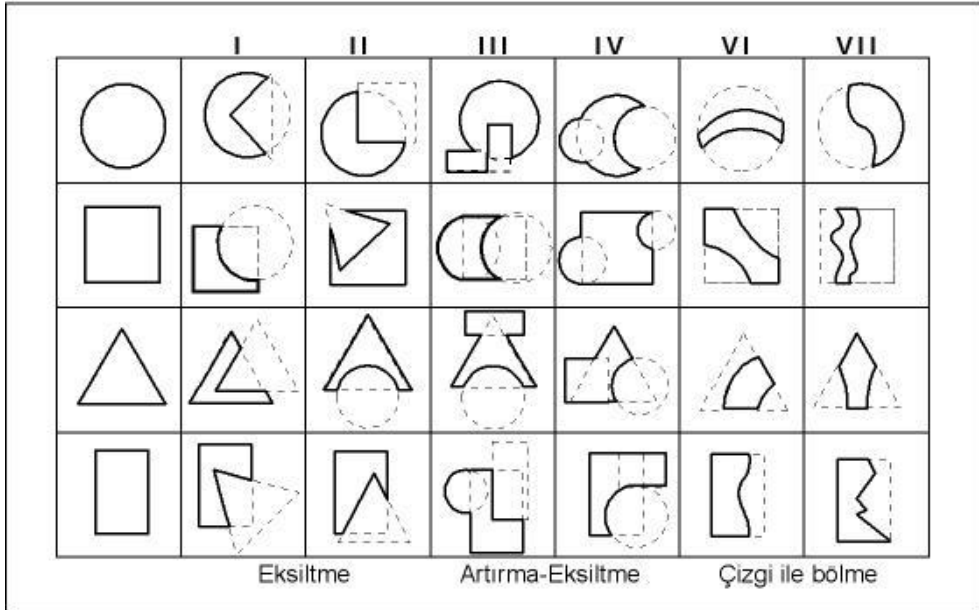
Temel geometrik formlardan yola çıkarak farklı yöntemlerle var olandan farklı, kişiye ait yeni formlar oluşturmak, kişinin yaratıcılık yönünü geliştirir. Bu çalışmalar daha sonra farklı tasarımlar oluştururken sizin için temel oluşturacaktır.

İki Temel Formdan Yeni Formlar Üretme

Aşağıdaki uygulama faaliyetinde temel geometrik formları kullanarak yeni formlar oluşturulmuştur. Yeni formlar oluştururken tek bir yöntem kullanmak yerine üç farklı yöntem kullanılmıştır:

- **Eksilme:** Temel geometrik formdan bir geometrik formun çıkarılmasıdır.
- **Eksiltme-artırma:** Temel geometrik formdan bir geometrik formun çıkarılması, çıkarılan formun veya başka bir geometrik formun eklenmesidir.
- **Çizgi ile bölme:** Temel geometrik formu serbest elle veya cetvel yardımıyla oluşturmak, istediğiniz formu çizmek diğer kısımları çıkarmaktır.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinin aşamaları işlem basamakları ile ayrıntılı olarak verilmiştir.

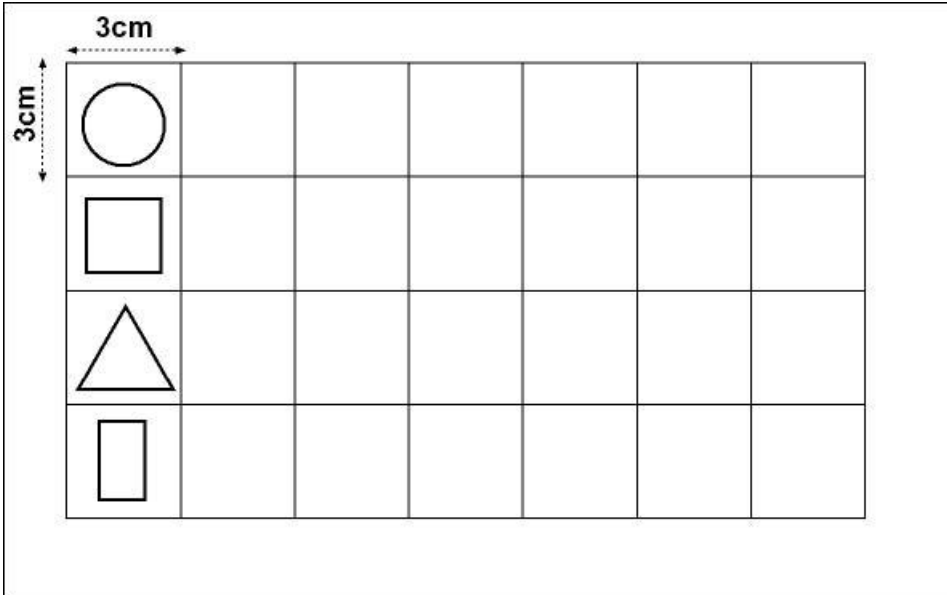
Şekil 1.4: Yeni formlar üretme

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda temel formlardan yeni formlar oluşturmuş olacaksınız.

Yeni form oluşturmada kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı
 - Kurşun kalem
 - Silgi
 - Cetvel
 - Pergel
- Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
- Oturuş pozisyonunuza dikkat ediniz.
- Masa ve sandalyenin ergonomik olmasına dikkat ediniz.
- 25 cm x 35 cm ölçüsündeki resim kâğıdınızı yatay tutarak kâğıdınızın ortasına 21 cm x 12 cm ebatlarında bir dikdörtgen tablo çiziniz.
 - Bu dikdörtgeni içine 3 cm'lik karelere bölünüz. Yukarıdan aşağıya doğru birinci kareye daire, ikinci kareye kare, üçüncü kareye üçgen, dördüncü kareye dikdörtgen şeklinde olan geometrik biçimlerinizi yerleştiriniz.

Şekil 1.5: Yeni formlar üretme

1. Şekil 1.19'daki gibi 1. ve 2. sütundaki geometrik formlardan sadece birer geometrik form çıkarınız.
 - **Formdan başka bir form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmayınız.**
2. 3. ve 4. sütundaki geometrik formlara bir eksiltme ve bir artırma yöntemini uygulayarak yeni formlar oluşturunuz.
 - **Eksiltme ve artırma yaparken kullanacağınız formların da geometrik form olmasına dikkat ediniz.**
3. 5. ve 6. sütundaki geometrik formları çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz.
 - **Formları çizgi ile bölerken serbest çizgilerde kullanabilirsiniz.**
 - **Yeni formların boyutunun 2 cm'den az 3 cm'den fazla olmamasına dikkat ediniz.**

İki Boyutlu Formları Tasarı İlkeleri ve Zemin–Biçim İlişkisine Uygun Düzenleme

Yukarıdaki uygulama faaliyetinde temel geometrik formlardan yola çıkarak eksiltme, eksiltme-artırma ve çizgi ile bölme yöntemlerini kullanarak yeni formlar oluşturuldu. Aşağıdaki uygulama faaliyetinde, uygulama-1 kısmında oluşturulan yeni formlar seçilip tasarı ilkelerinden tam tekrar, egemenlik ve koram ilkeleriyle kompozisyonlar hazırlanacaktır.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinin aşamaları işlem basamakları ile ayrıntılı olarak verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ-2

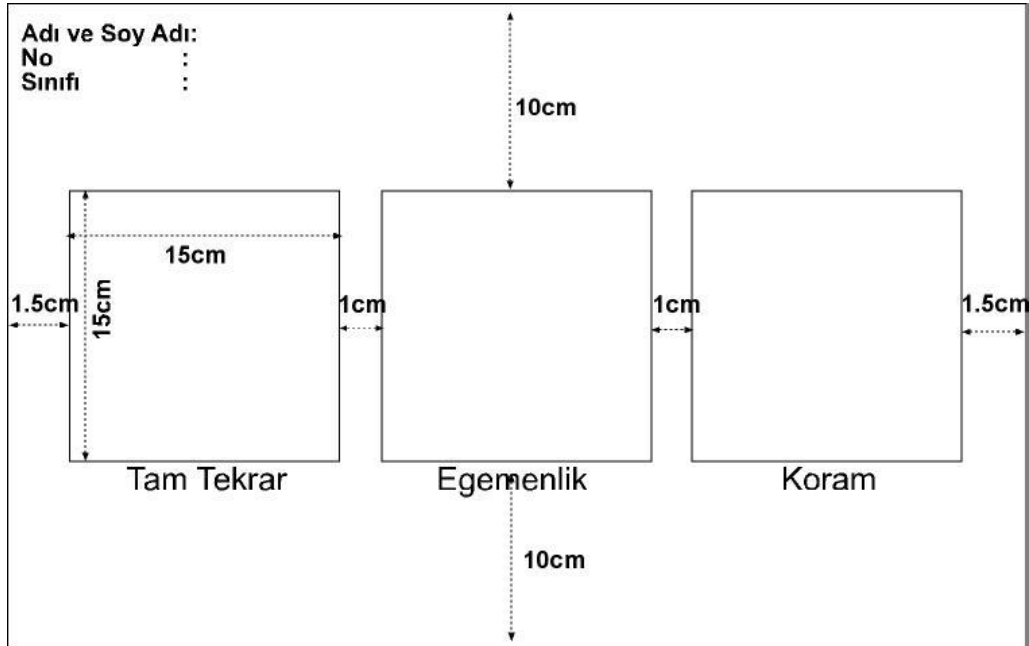
Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda yeni formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar oluşturacaksınız.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı(35x50cm)
- Fon kâğıdı (siyah)
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Durafix
- Makas
- Cetvel

Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.

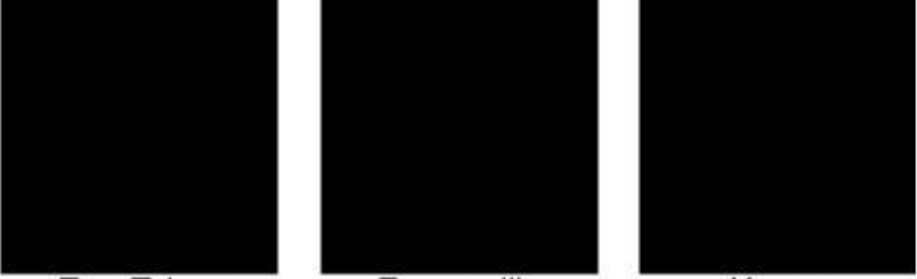
1. Kâğıdınızı aşağıdaki şekildeki gibi yatay tutup verilen ölçülere dikkat ederek 15 cm x 15 cm boyutlarında üç tane kare çiziniz.

Şekil 1.6: Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

2. Uygulama -1’de yapılan yeni formlardan üç düzenleme için kullanacağınız formları seçiniz.

3. Siyah fon kartonundan üç tane 15 cm x 15 cm ölçülerinde kareler kesip resim kâğıdınızda çizdiğiniz kareler üzerine yapıştırınız.

Adı ve Soy Adı:		
No	:	
Sınıfı	:	
		
Tam Tekrar	Egemenlik	Koram

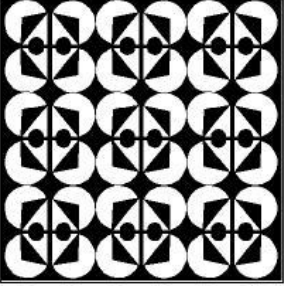
Şekil 1.7: Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

- Yukarıdaki örnekte zemin renginde siyah formların renginde beyaz kullanılmıştır. İsteğe bağlı olarak zemin rengini beyaz formların rengini ise siyah kullanabilirsiniz.
4. Kompozisyon için seçtiğiniz formlarınızı beyaz fon kartonu üzerine kullanacağınız sayıda çizerek kesiniz.
- **Ölçülü zemin üzerinde kaç tane form kullanacağına karar verip, formunuzun ölçüsünü belirleyiniz (Formlarınızın ölçüsü 2 cm'den az 3 cm'den büyük olmamalıdır.).**
 - **Formlarınızı çizerken çizim aletlerinizi kullanınız.**
 - **İsteğe bağlı olarak fon kartonu yerine durafix de kullanabilirsiniz.**

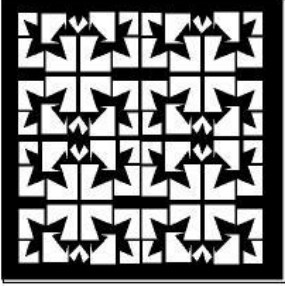
Kesip hazırladığınız formlarınızı belirtilen tasarı ilkelerine göre belirlenen yüzey üzerine yerleştirip yapıştırınız.

- Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemesini yapınız. Düzgün olması için zemin üzerinde kurşun kalemle fazla bastırmadan formlarınızın yerini tespit ediniz.

Adı ve Soy Adı: _____
No : _____
Sınıfı : _____

Tam Tekrar

Egemenlik

Koram

Resim 1.11: Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Kompozisyonu oluştururken parça ile bütün arasında denge ve birlik aranmasına gerek yoktur.
2. () Denge; simetrik denge ve asimetric denge olarak ikiye ayrılır.
3. () Kompozisyon öğelerinden hareket genellikle yöne bağlı olarak oluşturulur.
4. () Tasarımda küçük ölçülü formlar görsel algıda yakınlık etkisi yaratır.
5. () Tasarımda aynı amaç için kullanılan formlar kendi içlerinde bağlantılıdır. Buna göre kaşık, tabak, bıçak hizmette uygunluğa örnek olarak gösterilebilir.

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. Aşağıdaki formlardan hangisi iki boyutlu form oluşturma yöntemine uygun olarak oluşturulmuştur? (Kesip çıkarılan bölümler beyaz renkte gösterilmiştir.)

- A) I
 - B) II
 - C) III
 - D) IV
 - E) V
7. Aşağıdakilerden hangisi eksensel korama örnektir?
 - A) Yan yana dizilmiş aynı boydaki kavanozlar
 - B) Klavyedeki tuşların dizimi
 - C) Merdiven basamakları
 - D) Büyükten küçüğe doğru dizilmiş farklı büyüklükteki toplar
 - E) Küçükten büyüğe doğru dizilmiş farklı büyüklükteki toplar

8. Aşağıdaki şekillerden hangisi birlik ilkesine örnektir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise **Uygulamalı Teste** geçiniz.

UYGULAMALI TEST-1

Temel geometrik formları eksiltme, eksiltme-artırma ve çizgi ile bölme yöntemlerini kullanarak yeni formlar oluşturunuz. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak listenizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Çizimi kâğıda yerleştirdiniz mi?		
5. Çizgileri istenilen kalitede yaptınız mı?		
6. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
7. Formdan form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmamaya dikkat ettiniz mi?		
8. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
9. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **Hayır** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **Evet** ise bir sonraki **Uygulamalı Teste** geçiniz.

UYGULAMALI TEST-2

Yeni oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar hazırlayınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölççe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak listenizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Karelerin ölçülerini doğru yaptınız mı?		
5. Formlarınızın seçimini yaptınız mı?		
6. Form ve zeminde kullanacağınız renge karar verdiniz mi?		
7. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
8. Formları düzgün çizdiniz mi?		
9. Formlarınızı düzgün kestiniz mi?		
10. Formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme planını yaptınız mı?		
11. Formları düzgün yapıştırdınız mı?		
12. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
13. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **Hayır** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **Evet** ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

ÖĞRENME KAZANIMI

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları üç boyutlu olarak zemin üzerine düzenlemesini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde gözlem yaparak üç boyutlu formlarla ilgili araştırma yapınız ve bulduğunuz örnekleri arkadaşlarınızla inceleyerek tartışınız.
- Müzelere ve sanat galerilerine inceleme gezileri yapınız.

2. ÜÇ BOYUTLU FORM

2.1. Sanat Eğitiminde Üç Boyutlu Çalışmalar Yapmanın Önemi

Üç boyutlu çalışmalar, iki boyutlu yüzeysel çalışmalardan daha fazla öğreticidir. Bu sistemde, kâğıt, kil gibi kullanılması kolay ve ekonomik malzemelerle çalışılır. Bu malzemeleri keserek, katlayarak ve birbirine ekleyerek basitten karmaşığa bir dizi deney içinde çalışılır.

Öğrenciye, yaşamı boyunca ve gelecekte gerekli olacak teknik güç kazandırması açısından **üç boyutlu sanat** eğitimi önemlidir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların artması öğrencinin zihinsel gelişiminin artmasına yardımcı olmasının yanı sıra anlatım gücünün sonucu olarak görsel anlatım dilinin gelişmesine de yardımcı olur.

UYGULAMA FAALİYETİ

İki Boyutlu Formlardan Üç Boyutlu Formlar Üretme ve Kaide Üzerine Düzenleme

Uygulama Faaliyeti-1’de temel geometrik formlardan yola çıkarak yeni formlar oluşturuldu.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinde bu formlardan iki tanesi seçilip üç ayrı boyutta çoğaltılarak üç boyutlu hâle dönüştürüldü. Tasarı ilke ve yöntemlerine uygun olarak kaide üzerine düzenleme yapıldı.

Aşağıda uygulamanın işlem basamakları ayrıntılı olarak verilmiştir.

Resim 2.1: Üç boyutlu düzenleme

Resim 2.2: Aynı düzenlemenin farklı bakış açısından görünüşü

UYGULAMA FAALİYETİ

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda üç boyutlu formlar oluşturup bunları kaide üzerine düzenlemesini yapmış olacaksınız.

Kullanılacak malzemeler

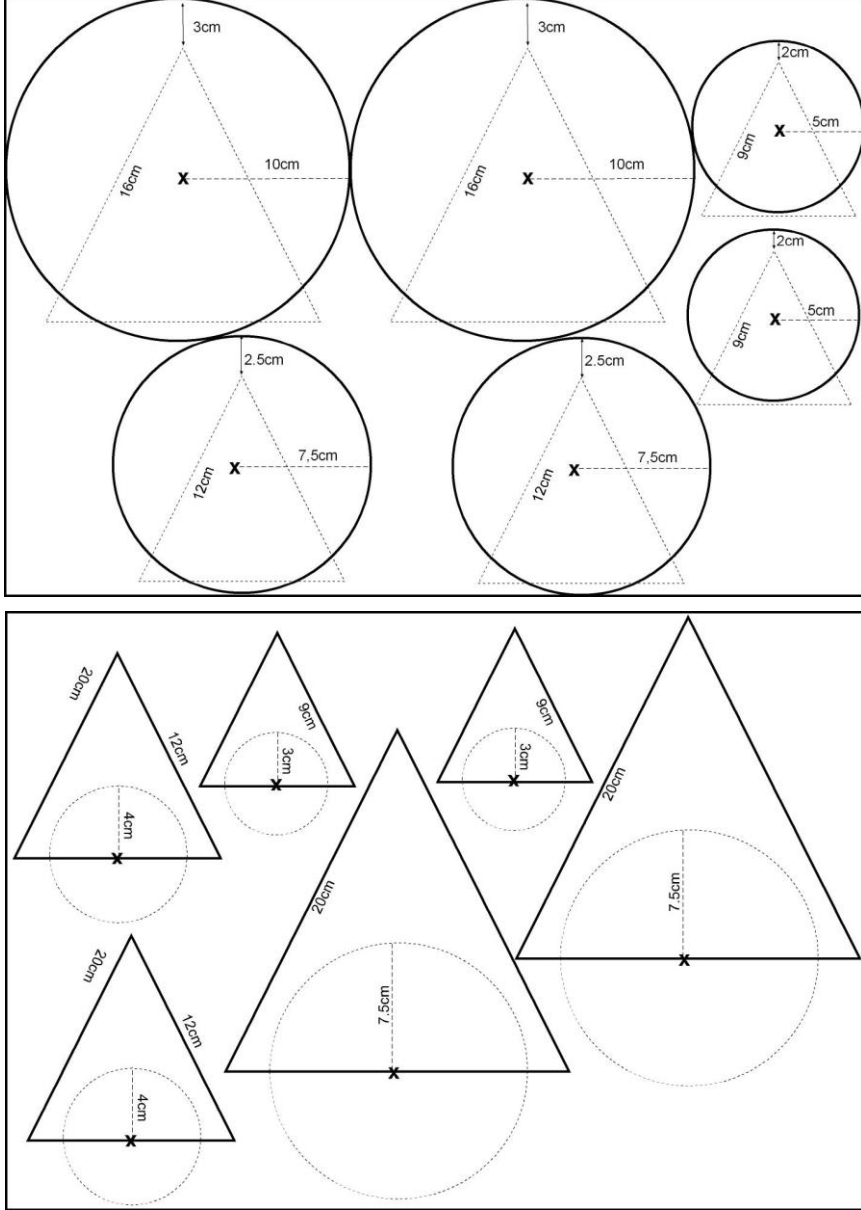
- Fon kartonu
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Makas
- Maket bıçağı
- Yapıştırıcı

- **Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.**
- **Oturuş pozisyonunuza dikkat ediniz.**
- **Masa ve sandalyenin ergonomik olmasına dikkat ediniz.**

1. Temel geometrik formlardan yeni formlar oluşturunuz.
2. Kaide üzerinde kullanacağınız formların sayısını ve ölçülerini tespit ediniz.

➤ **Kullanacağımız her form için en az üç tane ayrı boyutta ölçü tespit ediniz.**

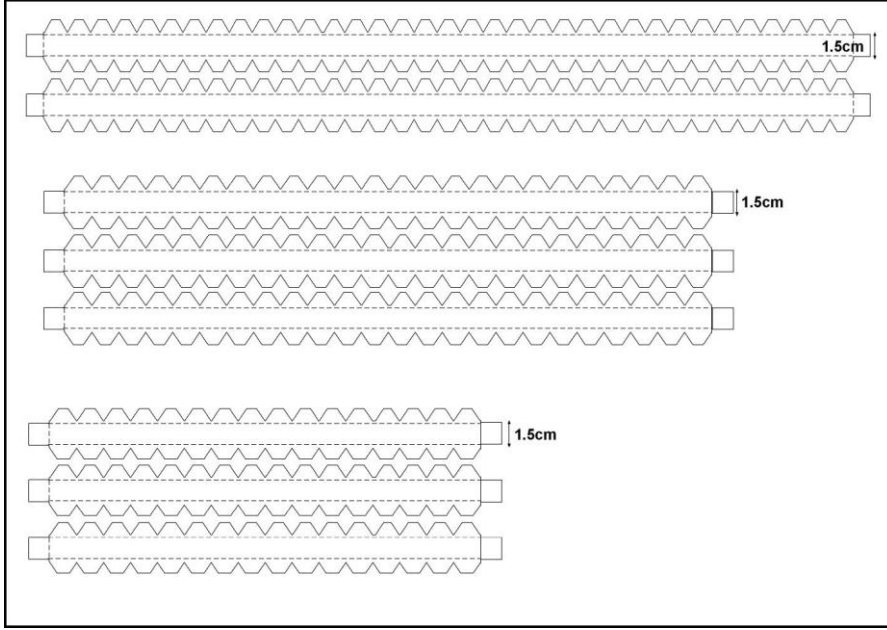
1. 35 cm x 50 cm boyutlarında iki adet karton veya bristol kâğıdınıza aşağıda verilen ölçülerde formlarınızı yerleştirerek kurşun kalemle çiziniz.

Şekil 2.1: Formların karton üzerine çizimi

➤ **Çizimlerinizin istenilen nitelikte olması için çizim aletlerinizi kullanınız.**

1. Çizdiğiniz formlarınızı makas ve maket bıçağını kullanarak düzgün şekilde kesiniz.
2. 35 cm x 50 cm ölçüsündeki kartona formlarınızın yan yüzeyleri için kullanacağınız bölümleri aşağıdaki şekildeki gibi çiziniz.

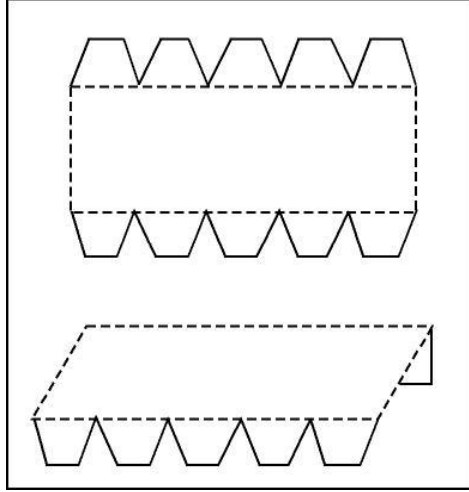

Şekil 2.2: Yan yüzeylerin karton üzerine çizimi

➤ **Her bir formun yan yüzeyi için kaç cm uzunluğunda yan yüzey parçası gerektiğini dikkate alarak çiziminizin boyutunu belirleyiniz.**

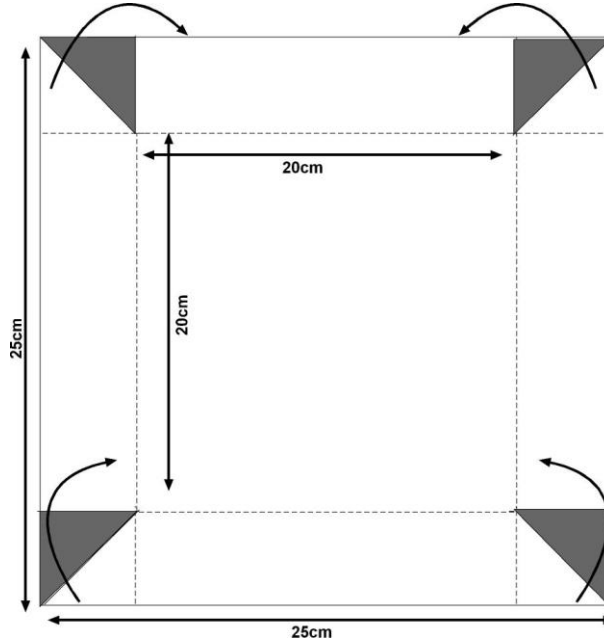
1. Yan yüzey için çizdiğiniz parçaları maket bıçağı ve makas yardımı ile kesiniz.
2. Şekildeki gibi noktalı çizgi ile belirtilen çizgili kısmı maket bıçağının arka kısmı ile cetvel yardımı ile iz yapınız. Bu yaptığınız iz bu kısmın kolayca kıvrılmasına yardımcı olacaktır.
3. Kıvrıdığınız bölüme yapıştırıcı sürüp formunuz ile yapıştırınız.

- Aşağıdaki şekildeki gibi kesik çizgilerle belirtilen kısım üzerinden maket bıçağı ile iz yapınız ve iz yaptığınız kısım üst tarafta olacak şekilde kıvrınız. Aynı taraf üzerine yapıştırıcınızı sürüp yapıştırınız.

Şekil 2.3: Yan yüzey bölümlerinin katlama şekli

1. Daha sonra diğer kıvrılmış parçayı da formun diğer parçası ile yapıştırınız.
2. Formlarınız yerleştireceğiniz kaideyi aşağıdaki şekildeki gibi iki adet çizip kesiniz.

Şekil 2.4: Kaidenin karton üzerine çizimi

3. Şekil 2.4'teki siyah renkte üçgenleri kesip atınız. Kesik nokta ile belirtilen yerler üzerinden maket bıçağının arka kısmı ile cetvel yardımı ile fazla bastırmadan iz yapınız (Yaptığınız iz kartonun katlanmasında kolaylık sağlar.).
 4. Kestiğiniz parçaları kıvrım yerlerinden katlayarak yapıştırınız.
 5. Her iki parçayı da kıvrım yerlerinden birbirine yapıştırınız.
 6. Formlarınızın kaide üzerine düzenlemesini yapınız ve formlarınızı kaide üzerine yapıştırınız.
- **Formlarınızı yapıştırmadan önce düzenleme için denemeler yapınız. Düzenleme yaparken kompozisyon kurallarını dikkate alınız.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Temel geometrik formları eksiltme, eksiltme-artırma ve çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz. Yeni formlarınızı üç boyutlu hâle getirip kaide üzerine düzenlemesini yapınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Üç boyutlu çalışma için yeni formlarınızı oluşturduunuz mu?		
5. Kaç tane form kullanacağınızı ve boyutlarını belirlediniz mi?		
6. Yan yüzey genişliğini be boyutunu belirleyip çizimini kâğıda yaptınız mı?		
7. Çizimi kâğıda yerleştirdiniz mi?		
8. Çizgileri istenilen kalitede yaptınız mı?		
9. Çizimlerinizi istenilen nitelikte kestiniz mi?		
10.Kıvrım yerlerine maket bıçağı ile iz yaptınız mı?		
11.Yan yüzeyleri ve formlarınızı yapıştırdınız mı?		
12.Kaide için boyut belirlediniz mi?		
13.Kaidenin açılımını karton üzerine ölçüye uygun olarak düzgün olarak çizdiniz mi?		
14.Kaidenizi yapıştırdınız mı?		
15.Formlarınızı kaide üzerinde düzenleme için denemeler yaptınız mı?		
16.Formlarınızı kaide üzerine yapıştırdınız mı?		
17.Temizliğe ve düzene dikkat ettiniz mi?		
18.Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **Hayır** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **Evet** ise **Modül Değerlendirmeye** geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

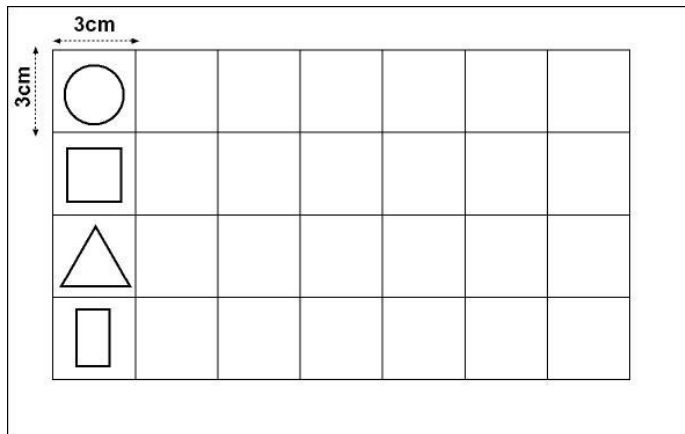
Bu bireysel öğrenme materyali sonunda kazandığınız yeterliği temel formlardan yeni formlar oluşturup, oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerinden iki tanesini kullanınız, 20 cm x 20 cm yüzey içine kompozisyonlar hazırlayıp değerlendiriniz.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı
- Fon kartonu (siyah)
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Durafix
- Yapıştırıcı
- Maket bıçağı
- Makas

- **Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.**
- **Oturuş pozisyonunuza dikkat ediniz**
- **Masa ve sandalyenin ergonomik olmasına dikkat ediniz.**

1. 25 cm x 35 cm ölçüsündeki resim kâğıdınızı yatay tutarak kâğıdınızın ortasına 21 cm x 12 cm ebatlarında bir dikdörtgen tablo çiziniz.
2. Bu dikdörtgeni içine 3 cm'lik karelere bölünüz. Yukarıdan aşağıya doğru birinci kareye daire, ikinci kareye kare, üçüncü kareye üçgen, dördüncü kareye dikdörtgen şeklinde olan geometrik biçimlerinizi yerleştiriniz.

Şekil 2.5: Form oluşturma

Şekil 2.5'teki gibi 1. ve 2. sütundaki kareler içine geometrik formlardan sadece birer geometrik form çıkarınız.

- **Bir geometrik formdan sadece bir geometrik form çıkarılmalıdır.**
- **Formdan başka bir form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmayınız.**

1. 3. ve 4. sütundaki geometrik formlara bir eksiltme ve bir artırma yöntemini uygulayarak yeni formlar oluşturunuz.

- **Eksiltme ve artırma yaparken kullanacağınız formların da geometrik form olmasına dikkat ediniz.**

1. 5. ve 6. sütundaki geometrik formları çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz.

- **Formları çizgi ile bölerken serbest çizgiler de kullanabilirsiniz.**
- **Yeni formlarınız boyutunun 2 cm'den az, 3 cm'den fazla olmamasına dikkat ediniz.**

1. 35 cm x 50 cm ölçüsündeki kâğıdınızı aşağıdaki şekildeki gibi yatay tutup verilen ölçülere dikkat ederek 20 cm x 20 cm boyutlarında iki tane kare çiziniz.
2. Yaptığınız formlardan iki düzenleme için kullanacağınız formları seçiniz.
3. Siyah fon kartonundan üç tane 20 cm x 20 cm ölçülerinde kareler kesip resim kâğıdınızda çizdiğiniz kareler üzerine yapıştırınız.

Adı ve Soy Adı:	:
No	:
Sınıfı	:

Şekil 2.6: Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

- **İsteğe bağlı olarak zemin rengini beyaz, formların rengini ise siyah kullanabilirsiniz.**
 - **Her iki karenin altına hangi tasarım ilkesi ile kompozisyon oluşturuyorsanız ismini yazınız.**
1. Kompozisyon için seçtiğiniz formlarınızı beyaz fon kartonu üzerine kullanacağınız sayıda çizerek kesiniz.
- **Ölçülü zemin üzerinde kaç tane form kullanacağına karar verip formunuzun ölçüsünü belirleyiniz (Formlarınızın ölçüsü 2 cm'den az, 3 cm'den fazla olmamalıdır.).**
 - **Formlarınızı çizerken çizim aletlerinizi kullanınız.**
 - **İsteğe bağlı olarak fon kartonu yerine durafix de kullanabilirsiniz.**
1. Kesip hazırladığınız formlarınızı belirtilen tasarım ilkelerine göre belirlenen yüzey üzerine yerleştirip yapıştırınız.
- **Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemesini yapınız.**
 - **Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemesini yapınız. Düzgün olması için zemin üzerinde kurşun kalemle fazla bastırmadan formlarınızın yerini tespit ediniz.**

UYGULAMALI TEST

Yeni oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar hazırlayınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölççe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak listenizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Karelerin ölçülerini doğru yaptınız mı?		
5. Formlarınızın seçimini yaptınız mı?		
6. Form ve zeminde kullanacağınız renge karar verdiniz mi?		
7. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
8. Formları düzgün çizdiniz mi?		
9. Formlarınızı düzgün kestiniz mi?		
10. Formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme planını yaptınız mı?		
11. Formları düzgün yapıştırdınız mı?		
12. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
13. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **Hayır** şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **Evet** ise bir sonraki bireysel öğrenme materyaline geçmek için öğretmenimize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Yanlış
2	Doğru
3	Yanlış
4	Yanlış
5	Doğru
6	B
7	D
8	D

KAYNAKÇA

- **Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları**, Eskişehir, 1994.
- **Temel Sanat Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2002.
- **Temel Plastik Sanatlar Eğitimi**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi